

POLITICKÁ GEOGRAFIE

5. přednáška (verze na web)

POLITICKÁ GEOGRAFIE

Státy a národy

Subjekty mezinárodního práva

- Kdo vlastně může „legálně“ vystupovat v mezinárodních vztazích?
 - ▣ subjekty mezinárodního práva nejsou definovány žádnou mezinárodní smlouvou
 - ▣ za **formální subjekty** se považují ty jednotky, které mají v mezinárodním právu způsobilost k právům a povinnostem
 - ▣ Vedle nich existují i **neformální** (bez právní způsobilosti, ale se schopností ovlivňovat)

Hlavní formální subjekty mezinárodního práva

- **státy** (tj. „původní“ subjekty)
- **mezinárodní organizace** (tj. „odvozené“, jejich právní subjektivita je dána tím, že na ně státy přenesly část svých pravomocí v mezinárodních vztazích)

Další formální subjekty mezinárodního práva

- ***povstalci proti vládní moci*** (pokud jim státy přiznaly statut válčící strany)
- ***národně osvobozenecká hnutí*** (v závislých a koloniálních územích)
- ***Mezinárodní výbor Červeného kříže***
- ***jednotlivci***
- v minulosti mezinárodní města, Suverénní řád maltézských rytířů apod.

Pouze neformálně vystupují ...

- ... nadnárodní korporace
- jejich faktický vliv však může být značný

Kolik je subjektů mezinárodního práva?

- státy – kolem 200
- mezinárodní organizace – 500 obecných, ještě více partikulárních

Stát – etymologická odbočka ...

- slovo **stát** má základ v latinském **status** (stav, ústava, řád)
- v dnešním smyslu se začalo slovo status používat v období italských městských států
- do odborné terminologie ji zavedl Machiavelli v díle **Vladař**

Definice státu

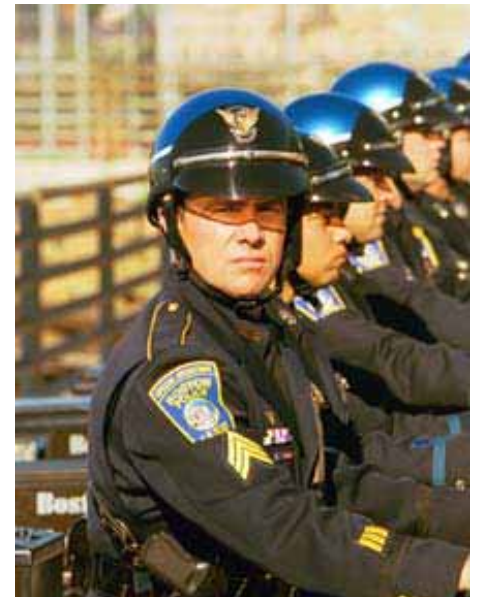
Stát je institucionalizovaná forma společenského života na určitém území, která působí na společenské vztahy prostřednictvím všeobecně závazných pravidel chování, za kterými stojí jeho mocenská autorita.

Každý stát tedy musí mít:

- **státní území** – viz semináře
- **obyvatelstvo** – viz semináře
- **státní moc**

Státní moc

- síla, která je schopna zabezpečit (třeba i donucovacími prostředky) formování, upevnění a ochranu soustavy společenských vztahů ve státě
 - ▣ tj. „určuje pravidla“ podle kterých se společnost řídí a zajišťuje – vynucuje jejich plnění, jako jediná má právo na legitimní použití násilí
- platí při tom **princip teritoriality** – státní moci podléhají všechny osoby nalézající se na území státu (bez ohledu na občanství)

Označení států

- K odlišení / identifikaci států slouží řada symbolů:
 - ▣ hlava státu (osoba, která „zastupuje stát navenek“)
 - ▣ název státu
 - ▣ vlajka
 - ▣ znak
 - ▣ hymna
 - ▣ ...
- Tyto symboly neslouží jen k odlišení států navzájem, ale také k upevnění (případně možnosti vyjádření) sounáležitosti obyvatelstva s jinak poměrně abstraktní institucí

Nezávislý stát má:

- Státní území
 - Obyvatelstvo
 - Státní moc
- + navíc
- Suverenitu

Suverenita je ...

- ... nezávislost státní moci na jakékoliv jiné moci uvnitř nebo vně státu
- **VNĚJŠÍ SUVERENITA** je nezávislost státní moci na státní moci jiného státu +
 - **VNITŘNÍ SUVERENITA** je nezávislost státní moci na jakékoliv jiné politické nebo mocenské skupině nebo osobě uvnitř státu

A naprosto nutné je ...

- mezinárodní uznání státu jako „subjektu mezinárodního práva“
- Protože ... jen na jeho základě se může stát účastnit rovnoprávně mezinárodních vztahů

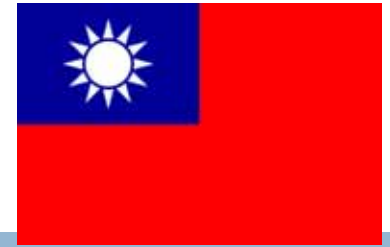
Kolik je vlastně nezávislých států?

- nejde o tak triviální otázku, jak by se mohlo zdát
- všeobecné uznání mají všichni **členové OSN** – těch je v současnosti 193
 - ▣ neznamená to ale, že každý člen uznává všechny ostatní – např. 33 většinou arabských zemí neuznává Izrael
- dále je téměř všeobecně uznáván **Vatikán**
- u řady dalších území to tak jasné není (existují *de facto*, ale ne *de iure*, nebo naopak, nebo není postoj mezinárodního společenství jednoznačný)

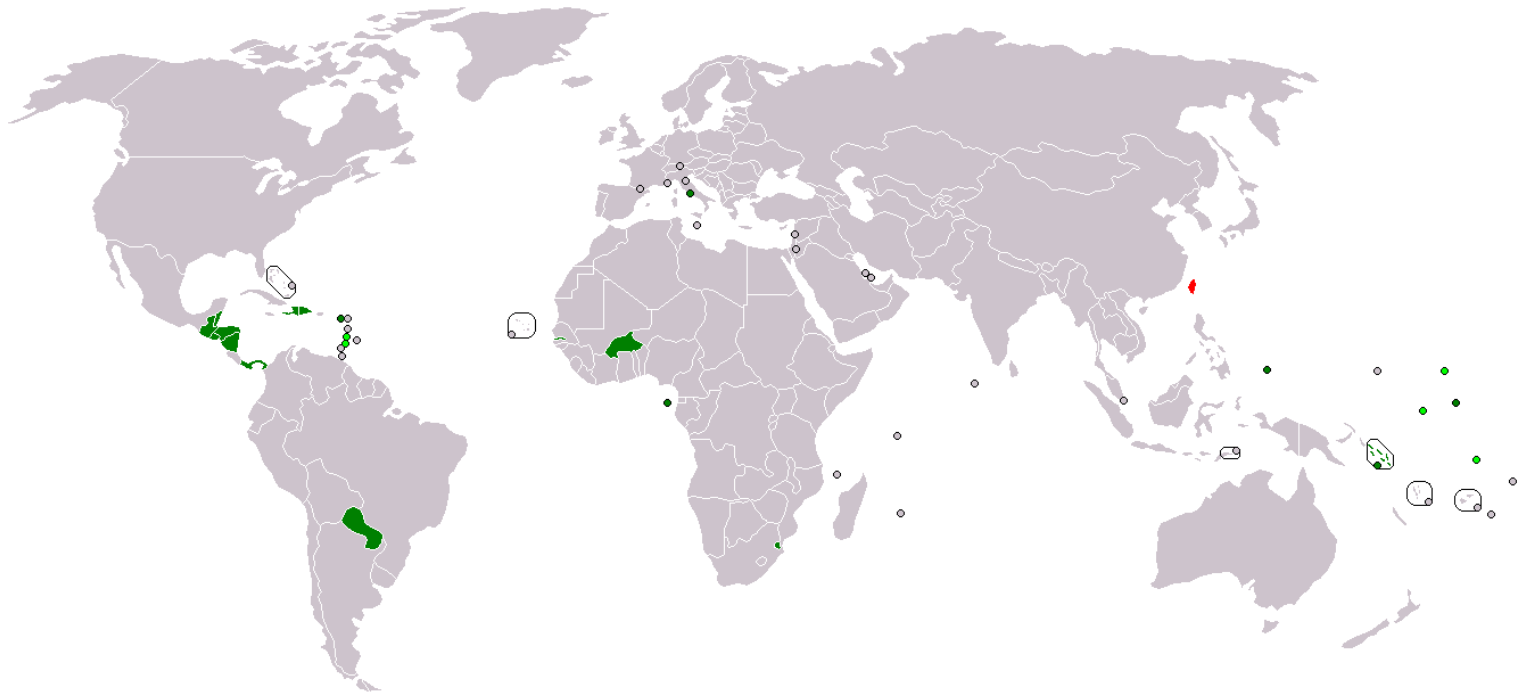
Státy, které uznává jen část mezinárodního společenství

- důvodem je zpravidla nedořešený vztah k původnímu suverénovi
 - ▣ původní suverén odmítá jejich odtržení, „uznávající“ část mezinárodního společenství považuje jeho důvody za právně irelevantní
- může jít o území, která jinak efektivně fungují jako nezávislé státy ...
 - ▣ v současnosti **Kosovo** a do jisté míry **Taiwan**
- ... ale i o vlády, které část mezinárodního společenství uznává jako nezávislé, přestože efektivně nekontrolují žádné území
 - ▣ např. **Západní Sahara, Palestina**
- hlavní problém: státy, které Kosovo a Taiwan neuznávají, blokují jejich vstup do mezinárodních organizací, což s sebou nese řadu „praktických“ potíží

Taiwan

- Vláda na Taiwanu se považuje za legitimní vládu celé Číny, oficiálně se označuje jako **Čínská republika**
- Tuto pozici uznává 23 států, ostatní uznávají za legitimní vládu celé Číny vládu v Pekingu (ta oficiálně označuje zemi názvem **Čínská lidová republika**)

Západní Sahara /

Saharská arabská demokratická republika (SADR)

- většinu území kontroluje Maroko, které je celé považuje za nedílnou součást svého státu; v exilu působí vláda SADR, usilující o nezávislost
- řada států uznala nezávislost během studené války
- 82 členů OSN uznává právo Západní Sahary na sebeurčení, z nich:
 - ▣ Většina uznává i SADR
 - ▣ 29 neuznává exilovou vládu SADR za legitimního reprezentanta území
- 44 zemí podporuje marocké nároky na území (mj. Rusko a USA)

Maroko malují na své mapy různé země odlišně

Palestina

- Poprvé byla nezávislost Palestiny deklarována 1. 10. 1948 v Ghaze (tzv. „celopalestinskou“ vládu vedl jeruzalémský muftí)
- Tuto vládu uznalo jen 6 států (Egypt, Sýrie, Libanon, Irák, Saúdská Arábie a Jemen), ostatní arabské státy (zejména Jordánsko) a všechny nearabské státy ale ne
- Reálnou moc neměla vláda ani v Ghaze, kterou obsadil Egypt
- V roce 1959 Egyptané „celopalestinskou“ vládu rozpustili a poskytli obyvatelům Ghazy egyptské občanství
- Roku 1964 založena Organizace pro osvobození Palestiny (cíl: vytvoření Palestinského státu na celém území bývalého mandátu, tj. včetně celého Izraele)
- Ta následně uznána za národně osvobozenecké hnutí

Palestina

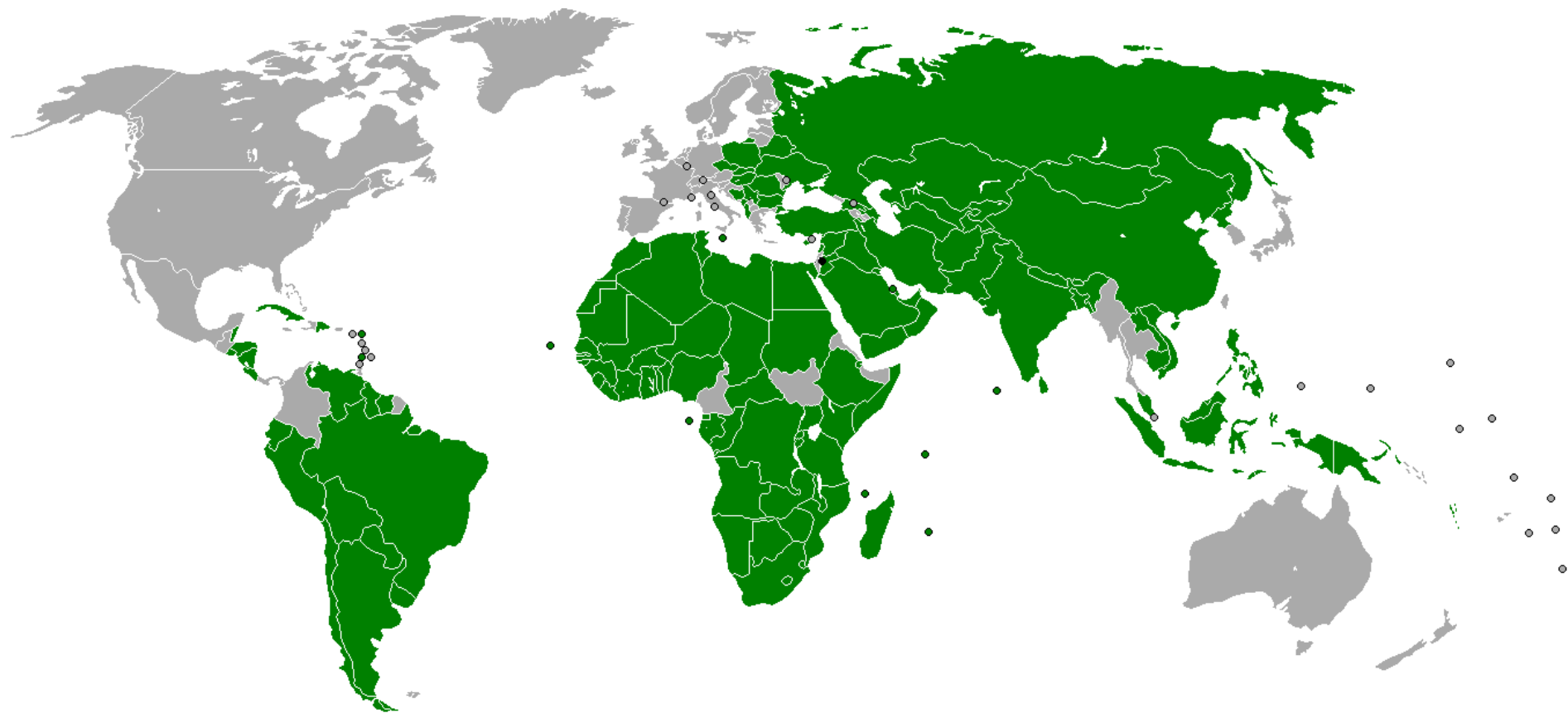
- **Palestinský stát (دولة فلسطين)** byl vyhlášen v Alžíru 15. 11. 1988 Palestinskou národní radou (řídící orgán Organizace pro osvobození Palestiny) teoreticky na části bývalého britského mandátu v Palestině vně mezinárodně uznaných hranic Státu Izrael
- nezávislost tohoto útvaru byla postupně uznána 127 státy světa (září 2011, 66 % členů OSN), přestože nikdy neuplatňoval suverenitu na žádném území

Palestina

- správu na deklarovaném území Státu Palestina vykonávají:
 - tzv. **Palestinská autonomie (Palestinská národní správa)**
 - de jure v pásmu Ghazy a de jure i de facto v palestinských městech Západního břehu (tzv. **oblast A**)
 - s výjimkou bezpečnostních otázek i v Araby osídlených venkovských oblastech Západního břehu (tzv. **oblast B**)
 - hnutí **Hammás**
 - de facto v pásmu Ghazy
 - **Izrael**
 - úplně v oblasti Východního Jeruzaléma (Izrael toto území anektoval, z hlediska mezinárodního společenství se ale jedná o okupované území)
 - úplně v židovských osadách, údolí Jordánu a na důležitých komunikacích Západního břehu (tzv. **oblast C**) (Izrael tato území okupuje)
 - v bezpečnostních otázkách v **oblasti B** (viz výše)
- Poznámka: **Palestinská autonomie (Palestinská národní správa)** není vládou Palestinského státu vyhlášeného v roce 1988 a nepovažuje se ani za nezávislý stát

Uznání Palestinského státu z roku 1988

Uznání ale nejsou zdaleka všichni ...

- ***efektivně existující státy, kterým ale chybí mezinárodní uznání, případně je uznává jen několik nezávislých států***
- **důvodem je zpravidla nesouhlas původního suveréna**
 - ▣ **původní suverén je neuznává, mezinárodní společenství považuje jeho důvody za právně relevantní**
 - ▣ **původní suverén se snaží obnovit suverenitu pouze politickými prostředky**
- **V současnosti hlavně:**
 - ▣ **Somaliland (neuznává nikdo)**
 - ▣ **Severní Kypr (uznává jen Turecko)**

Severní Kypr

Severní Kypr

The screenshot shows a Microsoft Internet Explorer browser window displaying the website of the Office of the President of the Turkish Republic of Northern Cyprus. The browser's address bar shows the URL <http://www.trncpresidency.org/homepage.html>. The website header features the presidential emblem, the text "OFFICE OF THE PRESIDENT, TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS", and the national flag. A language selector indicates "Türkçe / Ελληνικά / English".

The main content area is divided into several sections:

- Navigation Menu:** Home, Constitution, Documents, Articles, About TRNC, Press Office, Archive, Comments, and Contacts.
- News Section:**
 - President Talat: "It is Unacceptable for the Greek Cypriot side to Put Forward Conditions for the Opening of the Ledra Street Crossing Point"**
10 March 2007: President Mehmet Ali Talat said that it is unacceptable for the Greek Cypriot side to put forward conditions for the opening of the Ledra Street crossing point.
10.03.2007 15:00
[Click here for details](#)
 - President Talat: "This Is A Positive Step"**
09 March 07 - President Mehmet Ali Talat said the Greek Cypriot decision to demolish the wall on the Ledra Street is a positive step.
09.03.2007 15:30
[Click here for details](#)
 - Pertev: "The Decision To Demolish The Wall Is Positive"**
9 March 07 - Undersecretary Rasit Pertev to President Mehmet Ali Talat of Northern Cyprus said that the Greek Cypriot decision to demolish the wall on the Ledra Street is positive. "We are hoping that the Greek Cypriot side will take the rest of the steps" to open the street to crossings, said Pertev.
09.03.2007 13:00
[Click here for details](#)
 - Pertev: "The Decision To Demolish The Wall Is Positive"**
- Press Agenda:** A calendar for October 2006 showing dates from 30 to 29.
- Biography:** A portrait of Mehmet Ali Talat with the caption "Mehmet Ali Talat The President's Biography".
- Decision by the Two Leaders and Set of Principles:** A box with the text "Decision by the Two Leaders and Set of Principles" and a link to [Click here for details](#).

At the bottom of the page, there is a sidebar titled "Briefings and Statements By Presidency Spokesman Hasan Ercağica". The Windows taskbar at the bottom shows the Start button and several open applications: "ČESKÁ TELEV...", "Office Of The...", "Total Comma...", and "POLITICKÁ G...". The system tray shows the time as 0:11.

Uznání ale nejsou zdaleka všichni ...

- ***povstalecké státy***
- fakticky nezávislé, od předchozí kategorie se liší tím, že:
 - ▣ jsou s původním suverénem ve faktickém válečném stavu, nebo
 - ▣ existuje oprávněná obava, že se původní suverén pokusí svoji kontrolu území obnovit násilně
- Jižní Osetie (uznává jen Rusko)
- Abcházie (uznává jen Rusko)
- Podněstří (neuznává nikdo)

Státy uznávající Abcházii a Jižní Osetii

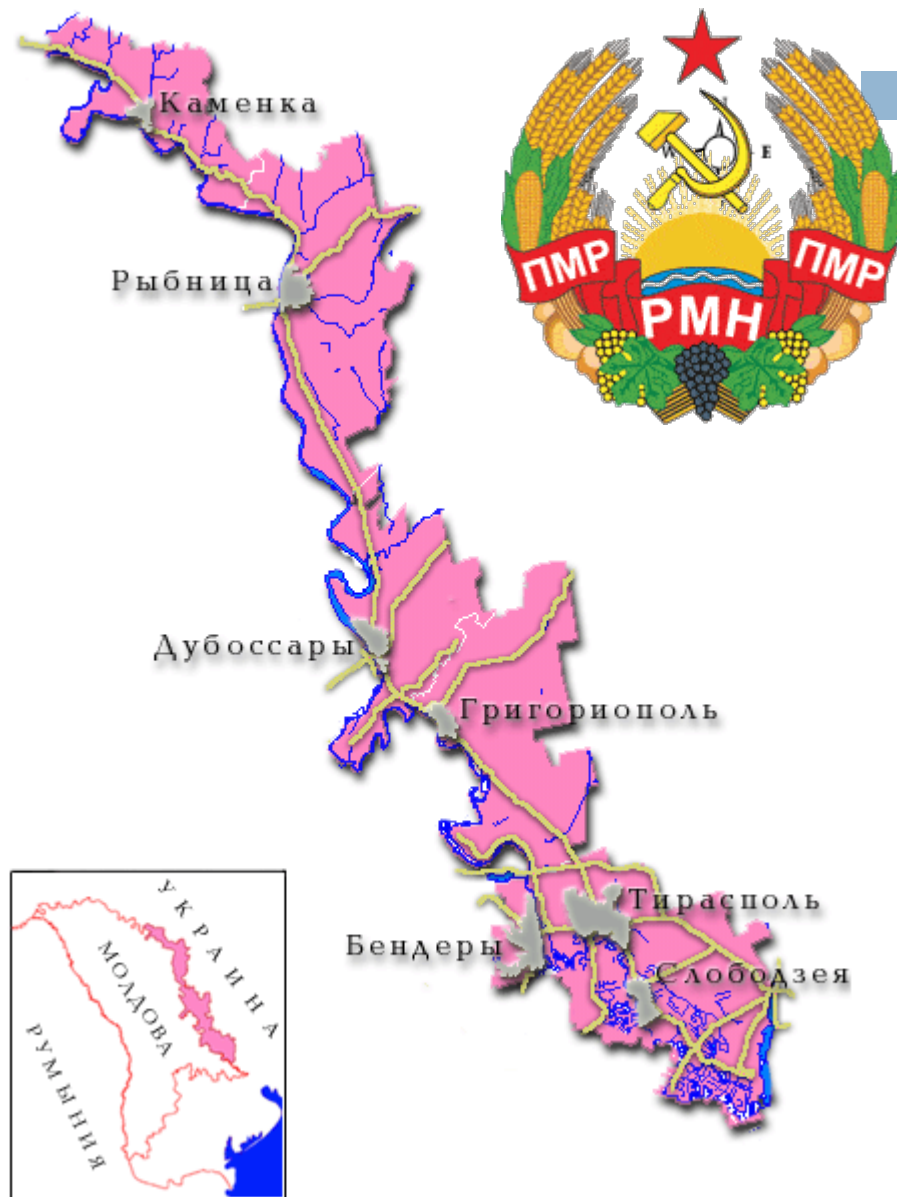
... pravda, není jich moc

Podněstří

Приднестровье

Масштаб 1:1200000 при разрешении экрана 1024x768 (96 dpi)

Карта создана при помощи GeoBase (c) НПЦ "Мониторинг"

Uznání ale nejsou zdaleka všichni ...

- propagandistické politické jednotky
 - ▣ Chálistán
- autonomní fakticky nezávislé jednotky
 - ▣ Bougainville
- jednotky proklamované z recesistických nebo komerčních pohnutek
 - ▣ Valašské království, Huttova řeka

Historické typy státu

typologie není ustálená, základní jsou:

- **městské státy (polis)**, které tvořilo zpravidla jen město a jeho zázemí (cca 250 km²)
- **impéria**, která spojovala několik etnicky, politicky nebo teritoriálně odlišných celků
- **národní státy**, ve kterých je stát obýván převážně příslušníky jednoho etnika a idea státu splývá s ideou národa

Národní státy

- „autentických“ národních států je jen několik, ale prakticky všechny státy světa fungují podle politického modelu národního státu

Ale co je vlastně národ?

- všeobecně uznávaná definice pojmu národ neexistuje
- v různých zemích a jazycích označuje pojem **národ** zcela rozdílné sociální systémy

V Evropě 2 základní pojetí:

- západní (občanské / politické)
- východní (etnické)

Mimo Evropu specifické modifikace,
odpovídající místním podmínkám

Západní pojetí národa

- společné historické území
- společná právně-politická organizace
- společná občanská kultura a ideologie
- pojmy ***národ*** a ***lid*** v podstatě splývají

Východní pojetí národa

- společný pokrevní původ
- společný jazyk a tradice
- pojmy ***národ*** a ***lid*** nejsou synonyma

Časové hledisko

- Pojem národ se vyvíjí i v čase:
 - **středověké národy** např. zahrnovaly jen politicky privilegované vrstvy obyvatelstva (ostatní obyvatelstvo, zpravidla poddaní, nebylo způsobilé k politickým právům)
 - Pojetí **moderních národů** se vyvinulo v souvislosti s modernizací společnosti během průmyslové revoluce v 18.–19. století
- Obecně je otázkou, jestli existuje kontinuita mezi středověkými a moderními národy (historici zpravidla tvrdí že ano – co by pak zkoumali? – sociologové a politologové nejsou jednotní)
- např. v českém prostředí jsou poměrně rané doklady „jazykového“ nacionalismu (Dalimilova kronika) ale i doklady z našeho pohledu „anacionálního“ charakteru šlechty:
 - Byli Přemyslovci Češi? A Karel IV.? A byla Marie Terezie Němka?

Objektivní a subjektivní rysy národů

- V sociálních vědách převládá názor, že národ je **sociální konstrukt** (zastánci tohoto názoru jsou tzv. **konstruktivisté**)
 - ▣ příslušnost k národu (tj. národnost) není objektivně daná vlastnost, kterou by bylo možno nezávisle určit
 - ▣ národ „vytváří“ vědomí příslušnosti a loajality k němu
 - ▣ národnost lze určit jen na základě proklamace jedinců
- Podle tzv. **primordialistů** existují národy objektivně
 - ▣ národnost „vytváří“ objektivní kritéria (např. území, jazyk, víra, původ, státní příslušnost)
 - ▣ určit národnost lze na základě vnějších znaků

Platí tedy?

existence národa je každodenním plebiscitem

(J. E. Renan)

Národní suverenita (*Self-determination*)

- Je základem **práva národů na sebeurčení**
 - Dává každému národu, který si dosud nevytvořil vlastní stát, právo samostatně si určit své státoprávní postavení (tj. právo vytvořit vlastní nezávislý stát, nebo se spojit s jinými národy do společného státu)
 - Toto právo obecně nemají národnostní menšiny
 - V praxi je problematické právo národů na sebeurčení realizovat
- Idea práva národa na sebeurčení jako „přirozeného“ práva byla poprvé deklarována během vzniku USA a nejsilnější byla po 1. světové válce (jedním z důsledků byl i vznik Československa)
- Právo národů na sebeurčení bylo později vtěleno do Charty OSN
 - Za účel organizace je mj. prohlášeno: *„To develop friendly relations among nations based on respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples“*

Rozdíly mezi národy

- Vedle ekonomických a kulturních charakteristik se národy liší i psychologicky:
 - Rozdíly v hodnotách

Rozdíly v hodnotách

- Výzkumy „hodnotových systémů“ prováděl Geert Hofstede (pro IBM), podle něj jsou „měřitelné“ rozdíly v těchto okruzích:
 - ▣ **Mocenský odstup** (*power distance* – míra, s jakou se akceptuje, že moc je rozdělena nerovnoměrně), ↑ Malajsie, Francie, ↓ Rakousko, Dánsko
 - ▣ **Vyhýbání se nejistotě** (*uncertainty avoidance* – rozsah, v němž se příslušníci kultury cítí ohroženi neznámými situacemi), ↑ Řecko, Portugalsko, Japonsko, ↓ Singapur, Dánsko, Británie
 - ▣ **Individualismus – kolektivismus** (*individualism – collectivism* – rozsah závislosti jednotlivce na kolektivu), ind.: USA, Británie, Kanady, kol.: Guatemala, Ekvádor, Indonésie, Pákistán

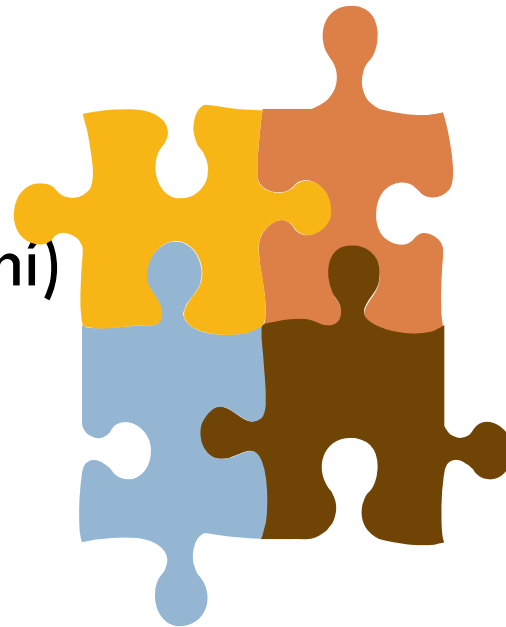
Rozdíly v hodnotách

- Výzkumy „hodnotových systémů“ prováděl Geert Hofstede (pro IBM), podle něj jsou „měřitelné“ rozdíly v těchto okruzích:
 - ▣ **Maskulinita – feminita** (*masculinity - femininity* – zastoupení a vliv „mužského prvku“ v hodnotách společnosti, míra oddělení genderových rolí), mas.: Japonsko, Rakousko, Itálie, Mexiko, fem.: Švédsko, Norsko, Dánsko, Nizozemsko, Finsko
 - ▣ **Dlouhodobá – krátkodobá orientace** (míra vytrvalosti a ochoty podřizovat se ve prospěch dlouhodobých cílů), dlouh.: Čína, Japonsko, Hongkong, Jižní Korea, krátk.: Pákistán, Nigérie, Kanada, USA

Stát a národ mají odlišný charakter

- (zřejmě subjektivní)
kolektivní
identita

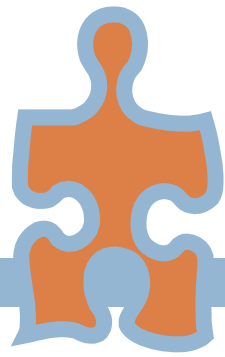
Národ

- právně politický
objekt

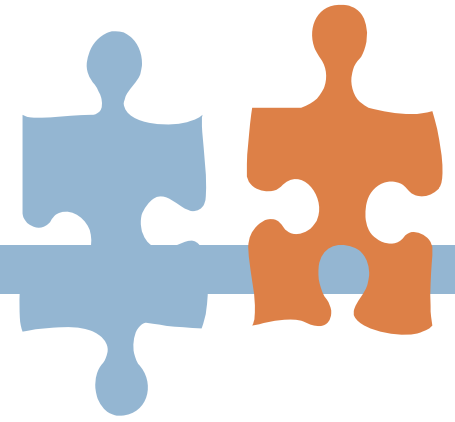
Stát

V anglosaském světě často ...

- představa, že stát a národ spolu úzce souvisí, resp. jsou totožné
- proto také anglické **nation** = stát, národ, **nationality** = státní příslušnost
- neodpovídá českému pojetí, ale občas proniká do českého jazyka: Organizace spojených **národů**, **mezinárodní** politika apod.

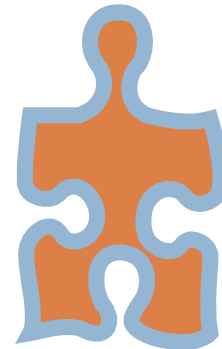
U nás ...

- vztah mezi státem a národem je volný, mohou existovat nezávisle na sobě

Nacionalismus

- ... je názor, že národ je přirozeným a jediným „správným“ nositelem státní moci
- ... případně že pouze národní stát může národu zajistit bezpečnost a jistotu rozvoje
- a proto je nutné, aby území stát a území obývané národem bylo totožné

Rozhodně je ale úzký vztah mezi ...

- loajalitou k státotvornému národu a loajalitou ke státu
 - ▣ ostatně: komu fandí při fotbale studenti polského gymnázia v Českém Těšíně?

fotbalový zápas slovenské ligy DAC 1904
Dunajská Streda – Spartak Trnava

sektor DAC 1904 →

... a ta může být velmi destruktivní

Lesní hřbitov, Písek

Vedle nezávislých států vyplňují mapu ...

- závislá území
- mezinárodní území

Dva typy závislosti

- **FORMÁLNÍ** (de jure)
- **NEFORMÁLNÍ** (de facto)

Faktická závislost

Neexistuje „absolutní“ suverenita, může být omezena např.:

- mezinárodními závazky státu
- postavením státu v mezinárodním obchodu
- vojenským nebo politickým nátlakem
- „odkázaností“ na mezinárodní pomoc

Formální závislost

- Závislé území není subjektem mezinárodního práva, je pod suverenitou jiného státu
- Původně širší pojetí – celá řada typů závislosti (od poplatných států – viz např. sv. Václav – po úplnou závislost)
- Od 19. století užší pojetí – (pouze) území získaná při koloniálních výbojích

Formální závislost dnes ...

- území disponující většinou znaků státu, ale
 - ▣ vždy bez mezinárodně-právní suverenity
 - ▣ „nutnou podmínkou“ není ani obyvatelstvo (např. norský Bouvetův ostrov)
- území, které je od státu, na kterém je závislé, odděleno:
 - ▣ politicky (stát území sice spravuje, ale nepovažuje ho za integrální součást svého území – např. Man, Francouzská Polynésie ...)
 - ▣ geograficky (oddělenost, např. Francouzská Guyana, ale ne Azory ...)

Formální závislost dnes ...

- zejména druhé kritérium je nejasné, proto není vymezování závislých území jednotné
- běžně se uvádí cca 40–50 závislých území

Závislá území podle OSN

- 1946 vytvořen seznam **nesamosprávných území*** (*Non-Self-Governing Territories*), v té době jich bylo 72 (bez území nečlenských zemí, tj. Portugalska a Španělska – ta na seznam zařazena v roce 1955)
- Později řada změn, ještě v roce 1986 přidána Nová Kaledonie
- Na nesamosprávná území se vztahuje **deklarace VS OSN o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům** (*Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*) z roku 1960
- V současnosti (2008): 16 území

* Podle Čl. XI Charty OSN

Kolonialismus

Postupně byly zakládány 4 rozdílné typy kolonií:

- osídlenecké kolonie
 - založeny na přistěhovalcích z Evropy, kteří tvořili naprostou většinu obyvatelstva, např. Kanada
- okupační kolonie
 - Evropané je pouze politicky ovládli, ale do kolonií se masově nestěhovali a neměnili původně etnickou strukturu, např. Nigérie
- smíšené kolonie
 - obdoba osídleneckých kolonií, přistěhovalé obyvatelstvo se ale smísilo s domorodci, např. Mexiko
- plantážní kolonie
 - určeny k produkci tropických plodin, Evropané se do nich stěhovali málo, na práci ale byli masově dováženi dělníci z Afriky nebo Asie, např. Haiti

K diskusi: srovnajte předkoloniální a pokoloniální strukturu obyvatelstva u uvedených příkladů

Typy kolonií

Území	Původní obyvatelstvo	Nynější obyvatelstvo
Kanada	Indiáni vlastní jazyky	běloši angličtina, fr.
Nigérie	černoši vlastní jazyky	černoši vlastní jazyky
Mexiko	Indiáni vlastní jazyky	míšenci španělština
Haiti	Indiáni vlastní jazyky	černoši francouzština

Kolonie podle formy vlastnictví

- Státní kolonie / korunní kolonie (byly majetkem státu)
- Soukromé kolonie (patřily soukromým osobám)
- Chráněná území (míra jejich závislosti na koloniálních mocnostech byla menší, formálně nebyly majetkem nikoho)

Právní formy závislých území

V současnosti má každé závislé území zcela specifický statut, tradiční členění zahrnuje:

- (vlastní) kolonie
- Protektoráty
- Zámořská území
- Přidružené státy
- Kondominia
- Mandátní / poručenská území

Jisté zvláštnosti vykazovaly kolonie mimoevropských států

Závislá území obecně nejsou (i když mají některé společné znaky)...

...tzv. **speciální entity uznané mezinárodními smlouvami a dohodami**

- Jedná se v podstatě o autonomní území, jejichž autonomní statut je ale zabezpečen mezinárodní smlouvou
- V současnosti:
 - ▣ Ålandy (Finsko)
 - ▣ Svalbard (Norsko)
 - ▣ Hongkong a Macao (Čína)

Současná závislá území:

- Velké rozdíly v počtu obyvatel i rozloze
- S výjimkou Francouzské Guyany ostrovy
- Dohromady pouze 7 milionů obyvatel (z toho 3,6 mil. na Portoriku)
- Přes vžitou představu spíš bohatá území bez snahy osamostatnit se (Kajmanské ostrovy, Bermudy)
- Hospodářsky se zaměřují na cestovní ruch, finančnictví, jednostranný průmysl, nebo využívají vhodné dopravní polohy.

Mezinárodní území

V současnosti:

- Antarktida
- Mezinárodní vody, s omezeními i přilehlé zóny a výlučné ekonomické zóny
- Kosmický prostor

Historicky:

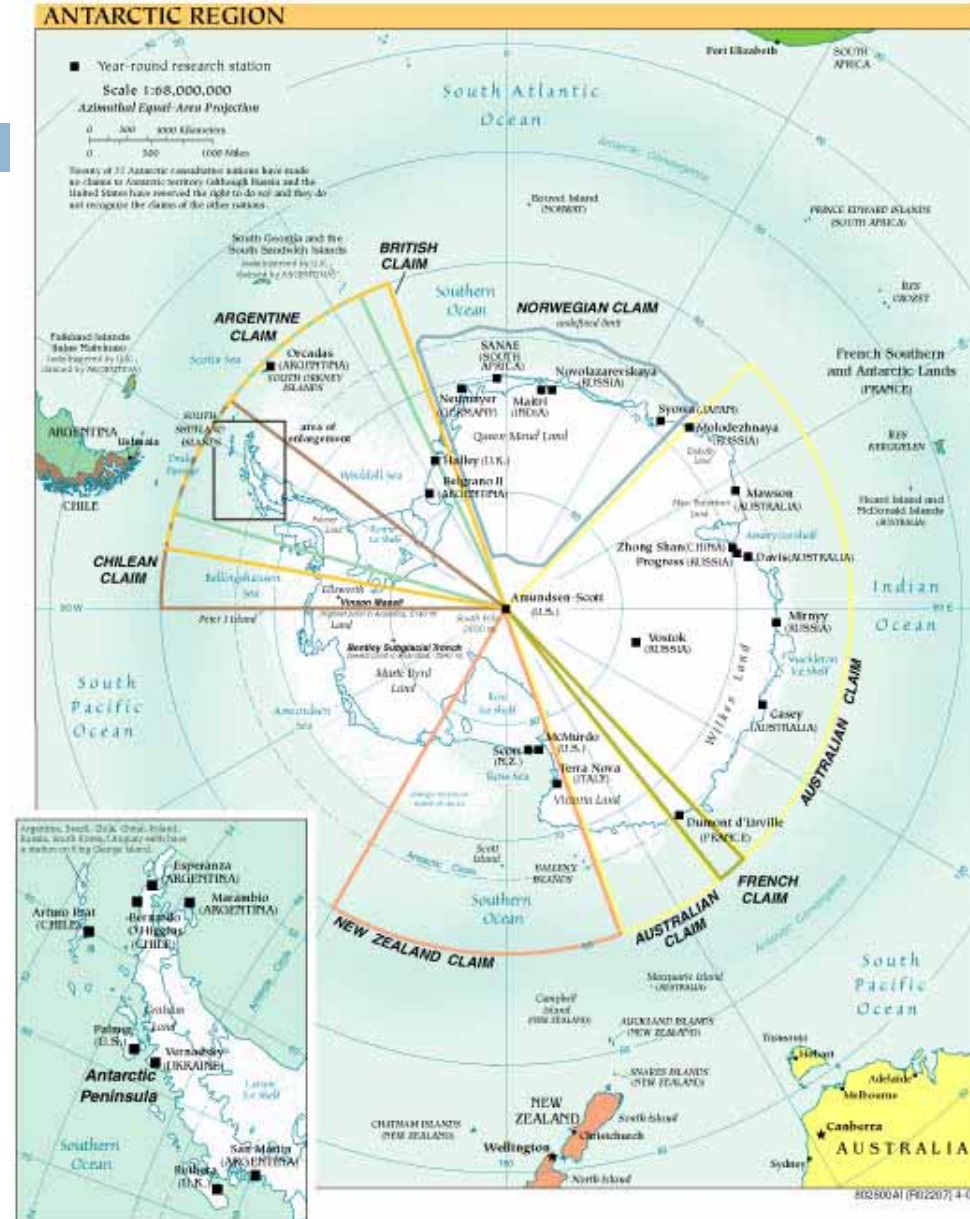
- Tanger

Mezinárodní vody (*international waters*)

- Pojem se vztahuje na všechny vodní plochy i zásoby vody vně hranic kteréhokoliv státu
- V užším pojetí jde jen o část oceánu (v angličtině se termíny liší: pro tento případ se používá označení **High Seas** nebo **Mare liberum**)
- Lodě na volném moři podléhají jurisdikci státu, ve kterém jsou registrovány (pod jehož vlajkou plují)
- V případech potírání pirátství nebo obchodu s otroky může na volném moři zasáhnout kterýkoliv stát (např. současná akce několika států namířená proti pirátům v Adenském zálivu je právně zcela legitimní)

Antarktida

- Mezinárodní od roku 1961
- tento statut se týká i ostrovů jižně od 60° j. š.
- úplná svoboda vědeckého výzkumu, omezení hospodářského využití a úplný zákaz vojenského využití
- tradiční územní nároky jsou po dobu platnosti smlouvy neplatné a nové nesmějí být vznášeny

Mezinárodní řeky

- jde o řeky, které protékají více státy a na základě mezinárodní dohody byly „zmezinárodněny“, tj. jsou přístupné pro obchodní lodě všech států / všech států, přes které protékají
- nejdůležitější jsou Dunaj, Kongo, Niger, Odra, Rýn a Senegal

